

Træk af Gjesings historie (19)

Førstelærerens kone fortæller

Fru Kirstine Petersen var gift med Gjesings kendte førstelærer Søren Petersen, som bl.a. har skrevet Gjesingsangen og bogen "Bryndum sogns historie".

Denne artikel bygger på en samtale med Peter Bjerg Poulsen (Radio Syd) i 1976, hvor Kirstine Petersen var 81 år.

Peter Bjerg Poulsen har velvilligt givet tilladelse til, at vi gengiver samtalen

Det miljø og den skole, vi skal høre om, ligger i Gjesing ved Esbjerg i et gammelt landsbysamfund, hvor der nu er højhuse og enfamiliehuse.

Førstelærerens kone, den 81 årige fru Kirstine Petersen, var helt ung, da hun sammen med sin mand, førstelærer Søren Petersen kom til Gjesing for første gang.

Ankomsten til Gjesing

Vi kom hertil i 1922. På det tidspunkt lå skoleferien i august måned, så vi kom til 1. september. I august måned skulle børnene hjælpe til med høsten derhjemme. Lærerne havde ikke så lang ferie, som de har i dag.

Jeg var ikke særlig begejstret for at komme her til Vestjylland. Vi kom fra Fredericia og havde efter den tids forhold en ret moderne lejlighed.

Øde og trist

Men da jeg kom med herud, og så hvordan her så ud - øde og trist var der herude. Der var jo ikke nogen hovedvej. Der var kun den gamle Vardevej, og den var grusbelagt. Og vi spadserede herud fra Esbjerg. Vi var kommet dagen i forvejen og havde logeret os ind i Esbjerg. Min mand tog ud om morgenen for at holde skole, og så kom han og hentede mig om eftermiddagen, og da vi så kom herud, var der låset ind til lejligheden, og vi måtte vente på en nøgle. Så sat-

te vi os ned i haven, og den var tilgroet, for den havde stået tom et stykke tid. Så sagde jeg til min mand: "Det varer ikke længe, før jeg fortrækker herfra. Her får du ikke lov til at beholde mig!"

Lejligheden

Men, vi kom så ind, og lejligheden var meget, meget dårligt vedligeholdt. Der var ikke vand indlagt, der var ingen vask eller udløb, og udenfor stod der en pumpe, en gammeldags pumpe, så vi skulle slæbe alt vandet ind og spildevandet ud, og der var også en ko og en tørrekasse. Inde i den ene stue stod der en stor kalkbalje. Der havde gået en mand, der var ved at reparere nogle huller i væggene, og de var oliemalede i sådan nogle diarréfarver. Jeg syntes, det var rædselsfuldt. Og kakkelovne var der jo også.

Befolkningen

Men efterhånden som vi lærte befolkningen at kende, blev vi jo klar over, at vi i grunden var kommet på det rette sted.

Skoleforholdene

Hvad angik skoleforholdene, så var den nye skole ikke bygget på det tidspunkt. Den blev bygget 1924, og i en anden gammel bygning var der foruden lærerboligen to små klasseværelser. Og imellem de klasseværelser var der en lille smal gang med cementgulv. Og der var knagerækker på hver side,

Fru Kirstine Petersen og Søren Petersen ved deres guldbrillup 19. juli 1970.

på den ene side til de små, og på den anden side til de større.

Der var en lærerinde - og hun havde 1. klasse - frøken Nielsen, som for øvrigt bor her og lever endnu (1976). Og den gang gik de to ældste klasser kun i skole onsdag formiddag fra 7 til 12 om sommeren, fordi de skulle hjælpe hjemme, og så havde min mand jo slået tre klasser sammen: 2. 3. og 4. var

slået sammen i én pulje, og så havde han 5. og 6. i en anden.

Om sommeren gik altså de mellemste klasser hver dag fra 8 til 12, men de ældste gik kun fra 7 til 12 om onsdagen.

Min mand syntes, det var alt for lidt, de ældste børn fik, fordi det tog så lang tid om vinteren at få dem op der, hvor de egentlig skulle være. Så han begyndte at arbejde på, om ikke vi kunne få noget mere skolegang for de store, og da så i 1924 den ny skole blev bygget, så fik de lidt mere skolegang. Så kom de ældste børn til at gå fem dage om ugen fra 8-12, og senere kom de til at gå hele dagen.

Vinterskoleordningen

Vi havde det system, som kun findes i Ribe og Ringkøbing amter, med vinterskoleordning, dvs. fra november til maj, da havde vi en ekstra lærer, og da gik børnene så alle sammen så nær som de yngste i skole i 6 timer hver dag.

De vinterlærere havde vi altid på kost, der var jo ikke nogen andre, der ville tage sig af dem, og de havde ikke råd til at spise ude. Jeg kan huske, at de første vinterlærere fik 140 kroner om måneden på egen kost, og så havde de et lille elendigt værelse, som de opholdt sig i.

Min mand havde altså alle fag. Lærerinden måtte kun have den yngste klasse, fordi hun var ikke fuldt uddannet.

42 børn i klassen

Der var så et tidspunkt, hvor min mand havde 42 af børnene samlet, og der var vist ikke ret mange lærere dag, der ville finde sig i det der, eller ville synes, at de kunne få noget ud af det. Men uden at prale af min mand, så tror jeg nok, at han havde en særlig evne til at få noget ud af det. Nu var børnene jo også mere rolige på det tidspunkt, end børn de er i dag, så de er lettere at få til at arbejde i grup-

per, og det gjorde han jo selvfølgelig. De havde jo ikke alle de mange fag, som de har i dag, men de havde da både dansk og regning, geografi og historie, naturhistorie og biologi, og efterhånden fik de også sprog ind i skolen, men det var først de senere år.

Vestjyderne

Men efterhånden som vi lærte befolkningen at kende, så blev vi jo klar over, at det var en umådelig flink befolkning, som vi kom til at synes meget om.

Man siger om vestjyderne, at man sammenligner dem med et æg, at kommer man først ind igennem skallen, så er man der. Og det viste sig jo, at vi kom igennem skallen, og det resulterede jo i, at vi kom ud til alt, hvad der foregik i Gjesing. Det var lige fra barnedåb og til begravelser, konfirmationer, bryllup og sølvbryllup, alle mulige fester, og så havde de den skik i hvert fald de første mange år, at hver husstand - altså gårdene - de holdt sådan et gilde, ikke i nogen bestemt anledning, bare fordi de sagde, at de skyldte folk, og i stedet for at tage dem hjem i smågrupper, så holdt de det i forsamlingshuset.

Forsamlingshuset

var et samlingssted sammen med skolen. Det var der, der skete noget. Og til de gilder var der op til halvanden hundrede mennesker til spisning, og det har forekommet, at vi har spist flæsketeg tolv aftener i træk. Da blev vi godt nok lidt træt af det efterhånden.

- Følte det ikke som lidt af en belastning, at I skulle i byen hver eneste aften?

- Nej, det følte faktisk ikke som en belastning, for vi havde den skik, at - og det sagde vi fra begyndelsen af, at skal vi med til alt det, der foregår her, så må I finde jer i, at vi går tidligt hjem. For skal

vi op og være friske om morgenen, så er vi nødt til at gå tidlig hjem, og det fandt folk sig i.

Foreningslivet

Der var jo også et foreningsliv her. Min mand var med til at oprette foredragsforeningen, og da vi kom, da var der en meget, meget aktiv ungdomsforening i gang, og den blev min mand straks formand for. Han blev selvfølgelig også formand for foredragsforeningen og mange andre foreninger senere hen.

Han oprettede også en landbrugsfaglig skole og senere en ungdomsskole, og det blev holdt efter den normale skoletid, og så var der faglærere til at undervise, og han havde selv nogle fag også der efter skoletid.

Landsbysamfundet

- Er der ikke noget overraskende i, at et landsbysamfund kan trives og udvikle sig så stærkt lige i nærheden af en storby?

- Jeg tror ikke, at det er det. Det er muligt, at det ville være anderledes i Østjylland, men ikke i Vestjylland. Vi havde nok forbindelse med Esbjerg, det havde vi selvfølgelig, fordi det var det eneste sted, vi kunne handle. Og efterhånden så lærte man jo også en hel del mennesker at kende derinde. Den var jo ikke så stor. Man kunne bedre overskue den, end man kan i dag. Og folk herude fra tog da til Esbjerg til et eller andet, møder og biograf og hvad der nu var. Og vi fik efterhånden en del bekendte derinde, og det var særlig blandt kolleger.

Timetallet i skolen

- Men når man nu fx sammenligner skoleforhold i Esbjerg på det tidspunkt bare fem-seks kilometer herfra, da gik man jo i skole hver dag, og flere timer end her.

Man havde ikke flere timer. Vi havde mange timer her. Vi havde forholdsvis mange timer her, og jeg kan se, at min mand har skrevet her i sin bog noget om, hvor mange timer, man havde her:

Vi havde 6480 timer om året. Det har de ikke i dag. Og vi havde lidt flere timer om året, end de havde inde i Esbjerg. Men så havde vi lagt en længere skoledag, end de havde derinde, og vi havde også flere undervisningsdage, end de havde derinde.

Vi fulgte ikke sommerferien med Esbjerg. Vi havde vores egen sommerferie her. Den lå som sagt der i august måned i de første år. Efterhånden så kom vi jo altså ind under samme forhold som Esbjerg, både med timer og med skoledage og med sommerferie.

"Skallen"

- Vi talte for lidt siden om, at vestjyder har ligesom en skal, som man skal igennem. Hvorfor har de den skal?

Fordi de er lidt mistænksomme overfor folk - altså de vil se deres folk an, inden de antager dem, og det var jo nok mere dengang end i dag. Jeg tror, vestjyderne har forandret sig utroligt meget de år, jeg har kendt dem. Men nu må De huske på, at alle dem jeg snakker om her, de er døde. Der er kun et par stykker tilbage af dem, der var, da vi kom her.

De andre vestjyder her, det er jo børn af de mennesker der, og de var noget anderledes indstillet end den yngre generation. Når der kom nogle fremmede, som de ikke kendte, så skulle de altså undersøges på kryds og tværs, og De kan tro, at vi har været ude for mange undersøgelser både på den ene og den anden måde. Men, altså, vi blev antaget. Og det var altså det, som vi blev så glade for. Det var derfor, at vi blev her.

Konen med koen

En af de første dage, vi var herude, skulle vi ud at proviantere, og der var ikke andre steder end Tarp Brugsforening dengang. Og vi spadserer derop og kommer forbi et lille hus, hvor der gik en gammel kone og græssede med en ko i vejgrøften. Og vi sagde "Goddag!" til hende, og så siger hun.: "Med forlov at spørge, er det dem ny lærerfolk!", sagde hun. "Ja, det var det da!". "Nå, ja, det kan jeg nok tænke!" sagde hun, "for a bønder har jo ikke tid til at gå og spadserer midt om a daw!" Og så fortalte hun os, at hun kom ned i biblioteket og lånte bøger en gang imellem.

Så sagde min mand, at det var hun da velkommen til, og så føjede jeg til, at så kunne hun komme efter skoletid, da fik vi altid en kop kaffe, og så kunne hun få en kop med.

Og næste dag da mødte hun op med et renstrøget forklæde og koen, og den græssede nede i grøften udenfor skolen, og så kom hun ind og fik sin kaffe. Og da vi havde drukket den, så siger min mand: "Det kan være, vi skal gå over på biblioteket og se at finde den her bog?" Og så sagde hun, at det kunne han bare selv gøre, for det skulle være en Morten Korch.

Og da vi så blev alene - nu var jeg så på det tidspunkt gravid - og da vi så blev alene, så satte hun et meget stramt ansigt op, og så sagde hun:

"Ved du, hvad de siger?". "Nej, det vidste jeg da ikke!". "De siger, du skal ha' en bette!". "Nå!" sagde jeg, "Gør de det?". "Ja, passer det?" sagde hun. "Ja!" sagde jeg, "Det passer da!".

"Hvor længe har I været gift?". "Ja, vi har da været gift i to et halvt år!". "Nå...!" sagde hun. Så blev hun formildet, og vi blev for øvrigt da ret gode venner efterhånden.

Moral

- Mødte man ofte denne stærke og markante indstilling til, hvad man må og ikke må?

- Uh! I allerhøjeste grad! Det var en skandale, hvis det skete i en familie, det var det bestemt. Og hun troede selvfølgelig, at vi lige var blevet gift, og så kom jeg i den tilstand der!

- Men kunne man så gøre indvendinger mod den indstilling og prøve at forklare folk, at der var måske andre løsninger?

- Det tror jeg ikke, var let den gang. Det var det ikke! Nu havde vi ikke mange tilfælde af den slags, bestemt ikke. Jeg har kun oplevet et par stykker, og de var meget ulykkelige. Ellers tror jeg, at det var omsonst at snakke med folk om det dengang. Det kan godt være, min egen indstilling var ligesådan. - Det tror jeg nok!

- Hvordan skal man så bedømme det, når man nu sidder med bagklogskab og kigger tilbage?

- Ja, men jeg tror, at hele indstillingen var sådan dengang, ikke alene herude, men også andre steder, altså det var en skam i bedre familier - og det *var* bedre familier, der boede herude.

Hvis vi tænker på lærere, så var det da en frygtelig skandale. Det var det da. Hvis en lærer kom med sin kone, og hun gik i den tilstand der, ja så tror jeg ikke, de havde taget ham, og derfor var det måske godt, at de ikke så mig på forhånd, for jeg var ikke med herude. Men i dag, da tager men jo ikke hensyn til det, selv om en lærerinde kommer i den situation, og efter min mening, så - det er en privat sag, mener jeg. Men det var det bestemt ikke dengang.

Folk dumpede ind

Og nu var skolen jo - det blev efterhånden sådan et sted, hvor folk

dumpede ind og snakkede om et eller andet. Der kom så mange og gerne ville have et eller andet råd af min mand og snakke om tingene, og De kan tro, at jeg har serveret kaffe, ja, i litervis i de år. Og på anden måde til hverdag som sagt, altså ikke med selskabelighed i den forstand, det havde vi selvfølgelig også noget af, men De ved - sådan de her, der kommer ind og skal lige have en kop kaffe og en snak - ikke, og så var min mand jo der formand for både Ungdomsforening og Foredragsforening og andre foreninger.

Foredragsholderne

Da havde vi jo den ordning, at foredragsholderen altid kom hos os og spiste til aften for at vi kunne få en snak med ham og sådan blive kendt med ham, og det var meget hyggeligt. På den måde har vi haft et utal af besøgende.

Snakken

- Hvad snakkede I om, når nu I mødtes igen og igen rundt omkring på gårdene?

- Ja, hvad snakkede vi om? - selvfølgelig om mange ting. Hvis et gilde blev holdt derhjemme, så havde de jo den skik, at - når vi havde spist - mændene sad i den ene stue, og damerne i den anden, og hvad damerne - ja, hvad de snakkede om - om deres børn og hvad de nu oplevede i det daglige sådan, og det var jo også interesse-rede mennesker.

Vi kunne godt snakke om andre ting, og så spillede de kort - og det gør de den dag i dag. Så snart de er færdige med at spise, så farer de jo i kortene med det samme. Og nu er jeg altså ikke kortspiller, så jeg har aldrig spillet kort, jeg forstår ikke at spille kort, men jeg har ikke noget imod det, og jeg synes det er udmærket underholdning, når man er så mange samlet. Det er jo ikke til at snakke sammen i sådan en stor flok og få noget ud af det.

Gjesing gamle skole og forsamlingshus, der lå ved den nuværende rundkørsel ved Gjesingcentret.
Tegningen er af Erling Juhl, søn af Kirstine Petersen og Søren Petersen.

Ingen standsforskel!

- Nu skete der jo mange ting gennem tiden i 20'erne og 30'erne politisk. Var det også noget, der var med i de samtaler?

- Folk herude var jo bønder, landmænd de fleste af dem. Men jeg vil ikke sige, at der nogen sinde var nogen politisk fejde herude, selv om også der var andre, der havde en anden mening. Og det var selvfølgelig - og da kan jeg da godt sige, at os nede i skolen havde lidt anden - nu har vi aldrig blandet os meget i politik, men man skal selvfølgelig finde sin mening om, hvem man skal stemme på. Men der var aldrig tale om - jeg mærkede aldrig noget med, at der var politiske uenigheder. For de fleste af dem, det var jo venstremænd herude, og så som sagt var der selvfølgelig nogen andre, som ikke var landmænd. De havde måske en anden politisk opfattelse.

Sammenholdet

Men da vil jeg lige tilføje, at det der egentlig tog os meget, det var det sammenhold, at når der var noget, så var arbejderen med til festerne lige så vel som de store gårdmænd. Der var ikke nogen standsforskel. Og nu kom jeg fra Vendsyssel, hvor der var meget stor standsforskel., og min mand kom fra Østkysten, ved Kolding,

hvor der også var meget standsforskel. Der kunne husmænd og gårdmænd jo ikke komme sammen, men her kom de alle sammen, og det gør de den dag i dag.

Det store ved vestjyderne

- Det var ikke sådan, at der var enkelte, som var udelukket fra det fællesskab?

- Nej, hvis de var det, så var det deres egen skyld. Det var jo ikke fordi, at man så ned på dem, absolut ikke. Nu var der selvfølgelig ikke så forfærdelig mange huse. Det var jo mest gårde. Men jeg har aldrig mærket, at nogen så ned på andre. Og det synes jeg, er det store ved Vestjylland og ved vestjyderne, for det finder man ikke ret mange andre steder.

Skolen under krigen

- Under krigen, da var der helt særlige forhold her på skolen i Gjesing.

- Ja, det kan De tro, der var. Det første, der skete en af de første dage, efter at tyskerne havde besat lufthavnen herude - Der var en lille lærerindelejlighed, som blev indrettet, da den anden skole blev bygget - og den beslaglagde tyskerne en af de første dage, de var her, til noget telefonvæsen. Og det var så den lejlighed, som vinterlærerne i sin tid havde brugt.

tenen. Og det fortsatte vi altså med de to år, vi var derovre.

Forsamlingshuset besat

Nogen tid efter blev hele forsamlingshuset besat, og i 1943, den første maj, da tog de hele den nye afdeling. Der var efterhånden blevet bygget et klasseværelse mere til. Så nu var der altså tre klasseværelser derovre. Da havde vi dem jo på nær hold. Det var meget ubehageligt, fordi de prøvede jo på at indynde sig hos os, og ville gerne snakke med os, og vi var jo ret afvisende.

Da måtte vi flytte ned i det lille lokale i den gamle bygning der, og holdt skole der fra klokken otte om morgenen til klokken seks om aftenen med skiftende hold.

Vagtposter

Og vi havde det sådan, at vi kunne ikke gå udenfor en dør, uden vi blev undersøgt. Hvis jeg skulle ind til byen, og jeg havde en taske med, så blev den undersøgt inden jeg tog derind, og den blev undersøgt, når jeg kom hjem.

Og vi havde hele dagen igennem en vagtpost gående udenfor vores vinduer, og om natten havde vi det udenfor vores soveværelsesvinduer.

Og på det tidspunkt havde vi altså ikke træk og slip inde i huset, men derimod tre rum bagom - med tremmer for - De ved. Det ene var for læreren, og de to var for børnene, og hver gang, vi skulle derud, da havde vi en vagt udenfor.

Sat ud af lærerboligen

Første december samme år blev vi sat ud af lærerboligen og måtte flytte over hos Holger Hansen på den anden side af Stormgade.

Og på modsatte side, der lå der en gård. Den havde hans bror Ejner Hansen, og her blev indrette et lokale i laden, hvor der også blev holdt skole fra klokke otte om morgenen til klokken seks om af-

Gjesing i dag

- Hvis vi nu pludselig springer frem og ser på tingene i dag, hvordan er det så at se, at det landsbysamfund, der var dengang, det er faktisk blevet afløst af noget helt andet?

- Ja, på en måde, så synes jeg, det er synd, at landsbysamfundene forsvinder, men jeg befinder mig godt i det samfund, vi har i dag, og jeg tror i grunden, at de, der er tilbage af gjesingborgerne, også gør det, fordi tiden har jo forandret sig meget, og vi selv forandrer os.

Det er ganske vist kommet hurtigt, men vi har alligevel vænnet os lidt til det. Og jeg må sige for mit vedkommende, at i dag da er jeg glad for det samfund, der er nu. Da ville jeg ikke have brudt mig om at bo herude, hvis der havde været øde og som der var dengang. Der var jo noget imellem gårdene. Det var jo ikke sådan, at vi var så tæt pakket, som vi er nu. Det ville jeg ikke have brudt mig om.

Kontakt mellem skole og forældre

Men hvis jeg havde været i arbejde, så ville jeg have været ked af det - af det samfund her. Så ville jeg have ønsket det gamle landsbysamfund. Absolut.

Fordi, det var noget ganske andet - altså den kontakt, læreren havde med forældrene, den eksistere jo ikke mere, og vil aldrig komme til at eksistere.

- Nej, vi kan vel ikke engang genskabe det, selv om vi prøvede?

- Nej. Det kan umuligt gennemføres. Men jeg vil bare sige, at både børn og forældre og lærere, de går glip af en kolosal masse, som vi andre har oplevet. Det gør de!

Poul Højbak

Serien
"Træk af Gjesings historie"
fortsætter.

Eventuelle henvendelser til

Poul Højbak
Ulvevej 62, 1. th.
Tlf. 7515 8945
E-mail:
Poulhøjbak@mail.tele.dk